

Samsun ve Orta Karadeniz Bölgesinde Göçün

Sosyolojik Tahlili

Prof. Dr. D. Ali ARSLAN¹⁹

ÖZET:

Samsun Karadeniz Bölgemizin Orta Karadeniz bölümünde, Yeşilirmak ve Kızılırmak deltaları arasında yer alır. Samsun (Arslan 2006-a; 2006-b; 2006-c) ili, coğrafi açıdan olduğu kadar, tarihsel ve sosyal-ekonomik yönden de Karadeniz Bölgesi'nin en önemli yerleşim alanlarından biridir. Samsun aynı zamanda, Milli Mücadele'nin de sembolik şehirlerinden biri olma ayrıcalığına haizdir.

Araştırmada, Samsun ve Orta Karadeniz bölgesinde göçün, sosyolojik açıdan tahlil edilmesi hedeflendi. Bilindiği üzere Karadeniz Bölgemizin Orta Karadeniz bölümü Samsun, Amasya, Ordu, Tokat, Çorum illerini kapsar. Çalışmada önce Orta Karadeniz bölümünde dünden bugüne yaşanagelen göç sorunu genel boyutları ile araştırılacak. Bu bağlamda özellikle de Samsun ilimiz temel alınarak göç olgusu, sosyolojik boyutları ile incelenecek.

Ağırlıklı olarak tasviri-betimleyici sosyolojik araştırma türünde tasarlanan çalışmada, zaman zaman sosyolojik tahlillere de yer verilecek. Bu yönüyle araştırmanın tasviri (betimleyici) olduğu kadar tahlili (analitik) araştırma özelliğine de sahip olduğu düşünülebilir. Çalışmada ağırlıklı olarak Türkiye İstatistik Kurumu verileri ve veri setlerinden faydalanılacak. Bunlara ilaveten, öteki araştırmacılar ile kamu ve özel sektör kurum-kuruluşlarının bu konuda yapmış olduğu çalışmalardan da azami ölçüde istifade edilecek.

Anahtar Sözcükler:

Göç, Karadeniz Bölgesi, Orta Karadeniz Bölümü, Samsun, Toplumsal Yapı.

¹⁹ Öğretim Üyesi, Mersin Üniversitesi. E-Posta: cimderaslan@hotmail.com

Sociological Analysis of the Migration at The Central Black Sea Region and Samsun

ABSTRACT

Samsun takes place on the Central Black Sea region of the Black Sea region. It is located between Yeşilırmak and Kızılırmak deltas. Samsun province is one of the most important residential areas of the region as well as geographically, historically and socio-economically. At the same time, Samsun is also having the privilege of being one of the symbolic city of the Turkish National Movement.

It was aimed to analyse the sociological aspects of migration in the Central Black Sea and Samsun within this research. As it is known that, our Central Black Sea Region of the Black Sea region covers Samsun, Amasya, Ordu, Tokat and Çorum. First of all, the immigration issue of the Central Black Sea section which occurred from past to be investigated with overall dimensions within this study. And then, especially the phenomenon of immigration on the basis of Samsun province will be examined by sociological dimensions.

The research was designed as a descriptive sociological study. Nevertheless, it will be included some sociological analysis from time to time. Documentary and historical research techniques were used to realize the study. The records, documents and data sets of the related institutions and organizations, especially the archives of the Turkish Statistical Institute. The secondary data analysis techniques were applied.

Key Words:

Migration, the Black Sea Region, Central Black Sea Region, Samsun, Social Structure.

GİRİŞ VE YÖNTEM ²⁰

Karadeniz Bölgesinin orta kısmını kapsayan alan, Orta Karadeniz Bölümü olarak tanımlanır. Bu alanın sınırları dâhilinde Samsun, Amasya, Çorum, Tokat ve Ordu illeri yer alır. Tahmin edilebileceği üzere Orta Karadeniz Bölümü, Doğu Karadeniz Bölümü ile Batı Karadeniz Bölümü arasında uzanır. Orta Karadeniz Bölümünde Bafra Ovası, Çarşamba Ovası, Canik Dağları, Yeşilirmak, Altinkaya Barajı, Hasan Barajı ve Suat Uğurlu Barajı yer alır.

Kaynak: Coğrafyaharita (2016). <http://coğrafyaharita.com/haritalarim/4mkaradeniz-bolgesinin-illeri-haritasi.png>

Samsun ilimiz de Karadeniz Bölgemizin Orta Karadeniz bölümünde, Yeşilirmak ve Kızılırmak deltaları arasında yer alır. Samsun ili, coğrafi açıdan olduğu kadar, tarihsel ve sosyal-ekonomik yönden de Karadeniz Bölgesi'nin en önemli yerleşim alanlarından biridir. Samsun aynı zamanda, Milli Mücadele'nin de sembolik şehirlerinden biri olma ayrıcalığına haizdir. Malum olduğu üzere, Gazi Mustafa Kemal Atatürk (Samsun Valiliği, 2016), Milli Mücadele ateşinin kıvılcımlarını, 19 Mayıs 1919'da, Samsun'dan tutuşturmuştur.

Bu realiteden yola çıkarak bu araştırmada, Samsun ve Orta Karadeniz bölgesinde göçün sosyolojik (Arslan, 2013; Newman, 2012) açıdan tahlil edilmesi hedeflendi. Çalışmada Karadeniz Bölgemizin hem Orta Karadeniz bölümünde dünden bugüne yaşanagelen göç sorunu genel boyutları ile araştırıldı. Bu bağlamda özellikle de Samsun ilimiz temel alınarak Orta Karadeniz'de göç olgusu, sosyolojik boyutları ile incelendi.

²⁰ Bu makale, 17-19 Şubat 2017 tarihleri arasında, gerçekleştirilen "Geçmişten Günümüze Göç" konulu VII. Uluslararası Canik Sempozyumu'nda sunulan, "Samsun Ve Orta Karadeniz Bölgesinde Göçün Sosyolojik tahlili" konulu bildiri esas alınarak hazırlanmıştır.

Ağırlıklı olarak tasviri-betimleyici sosyolojik araştırma türünde tasarlanan çalışmada, zaman zaman sosyolojik tahliller de yapıldı. Bu yönüyle araştırmanın tasviri (betimleyici) olduğu kadar tahlili (analitik) araştırma özelliğine de sahip olduğu düşünülebilir. Çalışmada metodolojik açıdan arşiv taraması ve ikincil veri analizi tekniği kullanıldı (Arslan, 2012; Neuman, 2006-a; Neuman, 2006-b). Analizler gerçekleştirilirken öncelikle Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2016) verileri ve veri setlerinden faydalanıldı. Bunlara ilaveten, öteki araştırmacılar ile kamu ve özel sektör kurum-kuruluşlarının bu konuda yapmış olduğu çalışmalardan da azami ölçüde istifade edildi.

1. DEMOGRAFİK VE SOSYOLOJİK BİR OLGU OLARAK GÖÇ

Demografik araştırmaların, çağdaş toplumlar açısından taşıdığı anlam ve önem her geçen gün daha bir belirgin hale gelmektedir. Bu gelişmelere koşut olarak demografik çalışmaların, özellikle sosyal bilimler içindeki yeri ve önemi de artmaktadır. Demografik konular, sosyal bilimlerin hemen her alanında araştırmalar yapan bilim insanlarının ilgilendiği konular arasındadır. Özellikle de sosyologlar, sosyal antropologlar, beşeri coğrafyacılar, iktisatçılar ve öteki araştırmacılar demografik konulara ayrı bir önem atfederler.

Özellikle son yıllarda kaydettiği sosyal-ekonomik gelişmeler neticesinde, günümüzde hızla bölgesel bir güç konumuna dönüşen Türkiye açısından da demografik konular başlı başına bir öneme haizdir. Günümüz Türk toplumunda bireylerin ortalama yaşam süresi artmakta, buna karşılık doğurganlık ve ölüm oranlarında ise gözle görülür bir düşüş yaşamaktadır. Bu da giderek nüfusta yaşlanma alametlerini ortaya çıkarmaktadır. Daha net bir ifadeyle Türkiye nüfusu, gün geçtikçe yüksek doğurganlık ve ölüm oranlarının olduğu genç bir nüfus olmaktan çıkıp; düşük doğurganlık ve ölümlülük hızlarının olduğu yaşlanan bir nüfus yapısına doğru dönüşmektedir. Bu gelişmeler Türkiye nüfusunun, Demografik Dönüşüm Kuramı'nda belirtilen üçüncü (son) aşamaya doğru geçiş yaparak dönüşüme uğradığını göstermektedir (Koç, 2016).

Demografik tahliller yapılan sosyolojik araştırmalarda, üzerinde en çok durulan konuların başında da göç konusu gelir. Göç, milletlerin ve devletlerin tarihi, ülkenin toplumsal yapısı üzerinde belirleyici etkiye sahip, son derece önemli bir tarihi ve toplumsal olgudur. Daha

öz bir ifadeyle göç konusu, en temel beşeri dinamiklerdendir. Sosyolojik anlamda göç olgusu, çok öz olarak, bireylerin sosyal, kültürel, ekonomik, fiziksel, çevresel ve siyasal sebeplerden dolayı mekânsal devinimi olarak da tanımlanabilir. Göç kavramı Türkçe Sözlük'te de, "Ekonomik, toplumsal veya siyasal sebeplerle bireylerin veya toplulukların, bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, muhaceret" olarak tanımlanır (Türk Dil Kurumu, 1988: 556). Göç olayı, insanın/insanların zihninde meydana gelen mekân değişikliği arzu ya da ihtiyacı ile başlar. Bu içsel dürtünün eyleme konulmasıyla, yer değiştirme konma, konaklama, yerleşme, uyum ve bütünleşme aşamalarından oluşan göç süreci başlar (Çakır, 2011: 131).

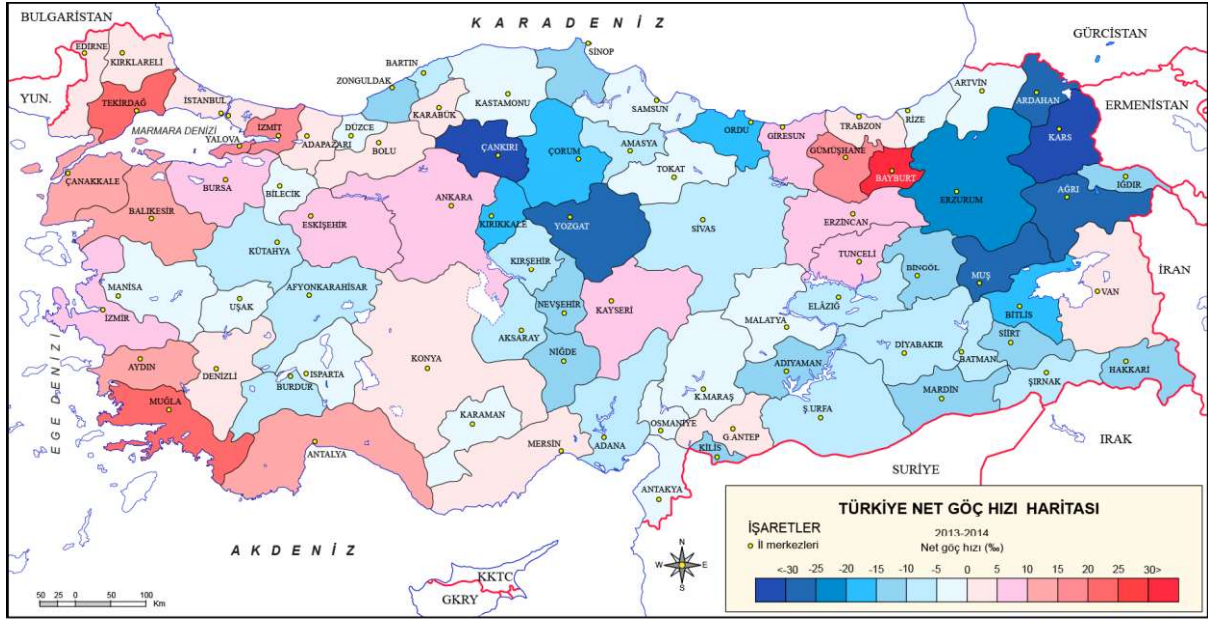
Göç insanların doğal, ekonomik, toplumsal veya öteki sebeplerin yol açtığı yeni şartlara daha iyi uyum sağlayabilmek amacıyla, hali hazırda yaşamını sürdürmekte olduğu toplumsal, kültürel ve coğrafi çevreyi değiştirmesi; yeni bir çevreye katılması hadisesidir. Bu boyutunu dikkate alan bazı araştırmacılar göçü, insanların içinde yaşadıkları coğrafi ve sosyo-kültürel çevreden ayrılarak başka bir coğrafi ve sosyo-kültürel çevreye girmesi olayı olarak tanımlar (Emgili, 2006: 189). Göçü toplumdaki öteki mekânsal devinimlerden farklı kılan başlıca unsur, göç edenin eski sosyal ve ekonomik ilişkilerini değiştirmesi ve yeni yerleşim yerinde, yeni sosyal ve ekonomik ilişkiler kurmasıdır (Ağanoğlu, 2001: 25).

Uzun soluklu sosyolojik araştırmaların neticesinde göç ile ilgili birçok sosyolojik kuram ortaya konmuştur. Bunlar arasında özellikle Marksist Teori, Ağ (network) Teorisi, Modernleşme Okulu'nun Denge Kuramı, Ravenstein'in Göç Kanunları, Kesişen Fırsatlar Teorisi, İtme –Çekme Teorisi, Bağımlılık Okulu'nun Merkez-Çevre Kuramı, Parekh'in Göç Teorisi Sınıflaması vb. sayılabilir. Sosyal antropolojik açıdan önem arz eden ve göç ile dolaylı da olsa ilişkili olduğu için zikredilmesi gereken kuramlar arasında da kültürlenme, kültürel değişme, asimilasyon ve çok kültürcülük gibi kuramlar yer alır (Çakır, 2011: 135).

İnsanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olan göç olgusu sosyolojik, antropolojik ve psikolojik boyutları olan çok boyutlu bir konudur (Çakır, 2011). Tarihin derinliklerinden günümüze insanlar, sürekli bir mekânsal devinim halindedirler. Bir başka tabirle insanlar çeşitli sebepler nedeniyle, doğduğu yerlerden ayrılıp başka diyarlara göç etmeye devam etmektedirler.

Bu göçler bazen gönül rızası ile kimi zaman da zorlama ve zorunluluklardan dolayı ortaya çıkmaktadır.

Harita: Türkiye geneli illerin net göç hızı (2014)

Kaynak: Cografyaharita (2016). <http://cografyaharita.com/haritalarim/4aturkiye-2014-net-goc-hizi-haritasi.png>

İsteğe bağlı ya da zorunlu olarak zaman ve mekânda yer değiştirmek olarak da ifade edilebilen göç, en genel haliyle iç göç ve dış göç şeklinde iki kategoriye ayrılabilir. Göç olayı, ülkenin kendi sınırları içinde nüfus hareketi şeklinde gerçekleşiyorsa buna iç göç denir. Demografik yer değiştirmeler ülkeler arasında gerçekleşiyorsa buna da dış göç denir. İster iç göç olsun, isterse de dış göç olsun göç olgusunu, en derinden yaşayan toplumların başında Türk toplumu gelir. Göçün her türlüünü, tarihin derinliklerinden günümüze, bütün boyutlarıyla ülkemizde gözlemlemek mümkündür. Toplumumuz, binlerce yıllık tarihsel geçmişinde, göçün sağladığı nimetleri yol aç verdiği nimetleri de yaşattığı acı ve külfetleri de yakından yaşamış ve tatmıştır (Arslan ve Özer, 2015). Son yıllarda, özellikle bölgemizde yaşanan olayların da etkisiyle Türkiye'nin, "göç alan ülke" konumuna dönüşmeye başladığı yadsınamaz bir gerçektir (Çağlayandereli ve Arslan, 2016).

2. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ORTA KARADENİZ İLLERİNİN NÜFUS DURUMU

Sosyologlar toplumu, “insanların öteki insanlarla ve doğayla olan ilişkilerinden doğan, kendine özgü bir örgütleniş düzeni, bir sosyal yapısı, bir kültürel sistemi, sınırları belirli bir coğrafi mekânda göreceli de olsa bir sürekliliği olan insan birlikteliklerinin sistemli bütünlüğü” olarak tanımlarlar (Arslan, 2016). Görüldüğü üzere toplum olarak tasvir edilen soyut gerçeklik demografik, beşeri, sosyal, kültürel, tarihi ve de coğrafi faktörler tarafından belirlenen çok boyutlu bir varlıktır.

Toplumun yapısını teşkil eden en temel unsurlardan birisi nüfustur (Arslan, 2016; Arslan, 2015). Demografik yapı ya da nüfus, toplumun teşkilinde belirleyici rol oynar. Nüfus olgusunun toplumlar açısından arz ettiği önem, her geçen gün daha da artmaktadır. Toplumun nüfusunun nicel ve nitel boyutlarını doğru ve eksiksiz bilmek, akademik açıdan olduğu kadar, yerel - merkezi idare açısından çok büyük önem taşır.

Ülkemiz, sınırlarında barındırdığı 78.741.053 kişilik nüfusu (TÜİK, 2016) ile yalnızca kendi coğrafyasında değil, dünya genelinde en büyük ve en önemli ülkeler arasında yer alır. Daha net bir ifadeyle Türkiye, 2016 yılı itibariyle, dünyanın en büyük nüfusa sahip ilk 20 ülkesinden biridir. Dünya nüfusunun da yaklaşık yüzde 1,06'sına ev sahipliği yapar (Wikipedia, 2016). Tablo 1'de de görüldüğü gibi, Dünya Bankası'nın verilerine göre ise Ülkemiz, dünya ülkelerinin nüfus büyüklüğü sıralamasında 18. sırada yer alır (Worldbank, 2016).

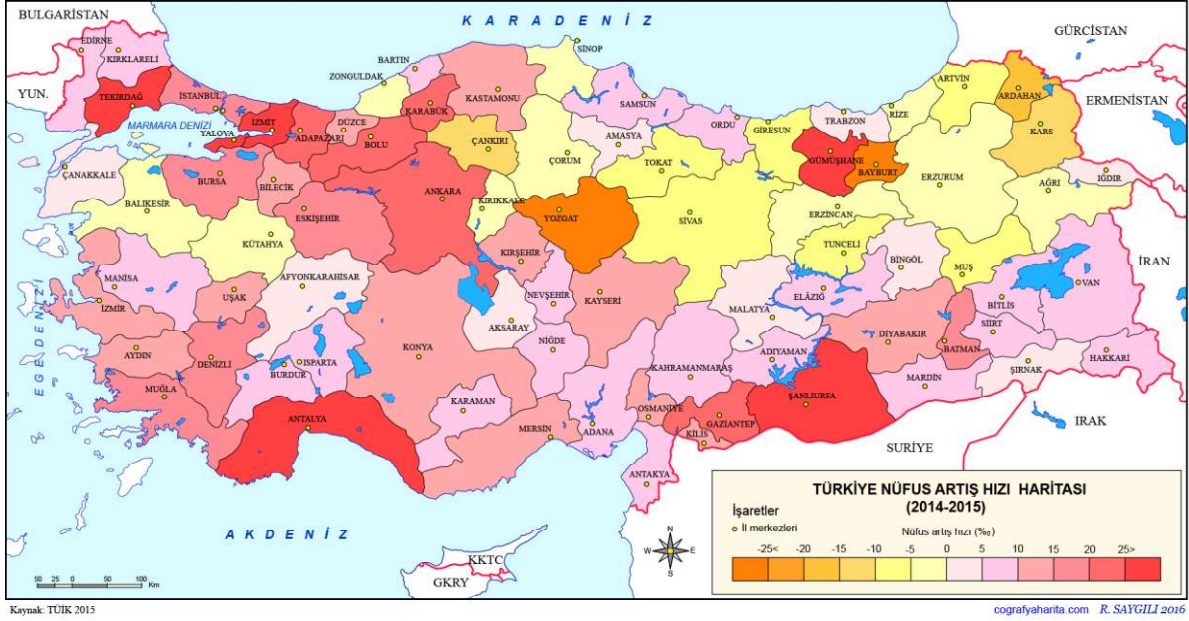
Tablo 1: Dünya ülkelerin nüfus sıralaması (World Bank, 2016)

Population 2015		
<i>Ranking</i>	<i>Economy</i>	<i>(thousands)</i>
1	China	1,371,220
2	India	1,311,051
3	United States	321,419
4	Indonesia	257,564
5	Brazil	207,848
6	Pakistan	188,925
7	Nigeria	182,202
8	Bangladesh	160,996
9	Russian Federation	144,097
10	Mexico	127,017
11	Japan	126,958
12	Philippines	100,699
13	Ethiopia	99,391
14	Vietnam	91,704
15	Egypt, Arab Rep.	91,508
16	Germany	81,413
17	Iran, Islamic Rep.	79,109
18	Turkey	78,666
19	Congo, Dem. Rep.	77,267
20	Thailand	67,959
21	France	66,808
22	United Kingdom	65,138
23	Italy	60,802
24	South Africa	54,957
25	Myanmar	53,897
26	Tanzania	53,470
27	Korea, Rep.	50,617
28	Colombia	48,229
29	Spain	46,418
30	Kenya	46,050
31	Ukraine	45,198
32	Argentina	43,417
33	Sudan	40,235
34	Algeria	39,667

Kaynak: Worldbank, (2016), <http://databank.worldbank.org/data/download/POP.pdf>

Bütün bölgelerimizin olduğu gibi Karadeniz Bölgesi'nin de ülkemizin sosyo-demografik yapısı içinde müstesna bir yeri vardır. Araştırmaya konu edilen Orta Karadeniz bölümü ise Samsun, Amasya, Ordu, Tokat, Çorum illerini kapsayan coğrafyanın ortak adıdır. Haritada da görüldüğü gibi, Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümü içinde yer alan illerin son yıllardaki nüfus artış hızı son derece düşük oranlarda seyretmektedir.

Harita: Türkiye geneli nüfus artış hızı (2015)

Kaynak: Cogrfyaharita (2016). http://cogrfyaharita.com/haritalarim/4aturkiye2015_nufus_artis_hizi_haritasi.png

Harita: Karadeniz Bölgesi bölümler haritası 2015

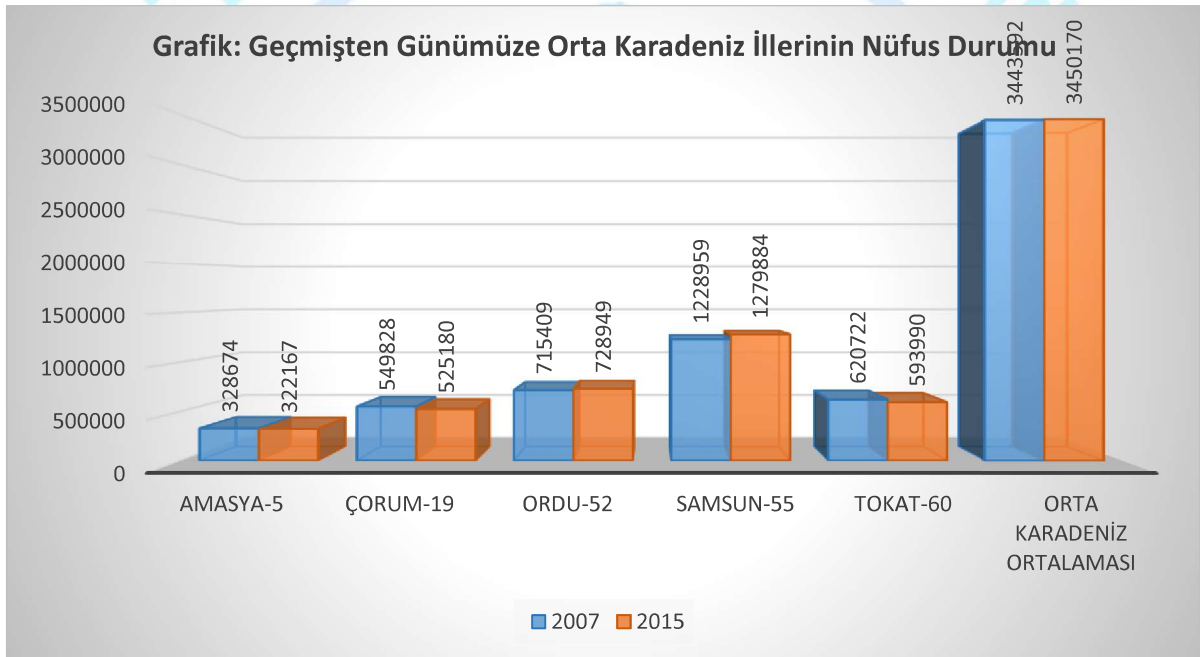

Kaynak: Cogrfyaharita (2016). <http://cogrfyaharita.com/haritalarim/4mkaradeniz-bolgesinin-bolumleri-haritasi.png>

Bu durumun altında yatan en önemli sebep, Karadeniz Bölgesi'nden öteki göreceli olarak gelişmiş bölgelerde yer alan illere doğru yaşanan göç olaylarıdır. Orta Karadeniz bölümünde yer alan illerimiz arasında, özellikle Tokat ve Çorum illerinde nüfus artışının son derece düşük ve hatta eksi seviyelerde gerçekleşmesi oldukça dikkat çeker.

Tablo 2: Geçmişten Günümüze Orta Karadeniz İllerinin Nüfus Durumu

	2007	2015
Amasya-5	328674	322167
Çorum-19	549828	525180
Ordu-52	715409	728949
Samsun-55	1228959	1279884
Tokat-60	620722	593990
Orta Karadeniz Ortalaması	3443592	3450170

Grafik 1: Geçmişten Günümüze Orta Karadeniz İllerinin Nüfus Durumu

Orta Karadeniz illerinin nüfus yapısında yaşanan değişimi daha iyi anlayabilmek için geçmişten bugüne illerin nüfus miktarında yaşanan değişimin dikkatli bir şekilde tahlil edilmesi gerekir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ndeki veri setleri analiz edildiğinde, bu değişime dair son derece önemli ipuçları ortaya çıkar. Sadece 8 yıllık veriler incelendiğinde bile bu hususta çok önemli bulgulara ulaşılır. Tablo 2 ve Grafik 1'de de görüldüğü gibi, incelenen 8 yıllık süreçte, Ordu ve Samsun illeri dışındaki üç ilin nüfusunun bir azalma gözlemlenir. Daha net bir ifadeyle Amasya, Çorum ve Tokat illeri nüfusu bu süreçte önemli oranda azalmıştır. Hatta Tokat ve Çorum illeri nüfusundaki azalma daha dikkat çekici

seviyelerdedir. Bulgular dikkatli bir şekilde incelendiğinde nüfusunda kısmi de olsa bir artış yaşanan illerin sahile kıyısı olan iller olması ve büyükşehir statüsünde olması dikkat çeker.

3. SAMSUN VE GÖÇ OLGUSU

Türk milletinin göç macerası, binlerce yıl öncesi Orta Asya'nın steplerinden başlamış, Anadolu'ya ve Balkanlara, hatta Avrupa'nın en ücra köşelerine ve dünyanın dört bir yanına kadar ulaşmıştır (Arslan ve Özer, 2015). Herkesçe malum olduğu üzere iç göç olgusu ülkemizde halen, toplumsal hayatımızın yadsınamaz bir parçası olarak, yaygın bir şekilde varlığını sürdürmektedir.

Araştırmacılar arasında iç göçlerin yönünün genellikle kırdan kente ya da göreceli olarak az gelişmiş yerleşim birimlerinden, daha gelişmiş yerleşim alanlarına doğru gerçekleştiği görüşü ağır basar. Günümüzde, özellikle sanayi ve hizmetler sektörünün sosyal-ekonomik hayatta belirleyici konumda olduğu yerleşim alanları, aynı zamanda göç çekim merkezleri olarak da ön plana çıkar. Öte yandan, toplumsal ve ekonomik hayatta tarımsal üretimin belirleyici olduğu mekânlar ise göç açısından itim merkezleri görünümü arz eder.

Çağdaş toplumlarda, temel toplumsal ve ekonomik imkânlar ile şehir yaşamının sunduğu avantajlı hizmetler bireyler açısından son derece büyük önem arz eder. Özellikle istihdam, sağlık, eğitim, güvenlik, adalet gibi toplumsal hizmetlerle ulaşım, su, kanalizasyon ve iletişim gibi temel alt yapı hizmetleri, günümüz toplumlarında bireyler açısından vazgeçilmez öneme haizdir. Böylesi hizmetlerin niceliği ve niteliğinin bireyler açısından taşıdığı önem ile göç olgusu arasında korelatif bir ilişki ortaya çıkar (Karakaş ve Akgiş, 2015)

Dış göçün ise içinde bulunduğumuz coğrafya ve ülkemiz açısından her geçen gün önemi daha da artmaktadır. Özellikle küresel güçlerin, Ortadoğu ve İslam coğrafyasını yeniden dizayn etme emellerinin bir sonucu olarak yaşanmakta olan kaos, karmaşa ve iç savaşlar sebebiyle, günümüzde, Türkiye önemli bir dış göç alım merkezine dönüşmüştür. Son yıllarda Irak'tan ülkemize doğru yaşanan göçe ilaveten, güney komşumuz Suriye'de yaşanmakta olan insanlık dramının sonucu olarak milyonlarca insan ülkemize göç etmiştir. Öyle ki birkaç yıldır Suriye'den ülkemize göç eden insanların sayısı üç milyonu bulmuştur.

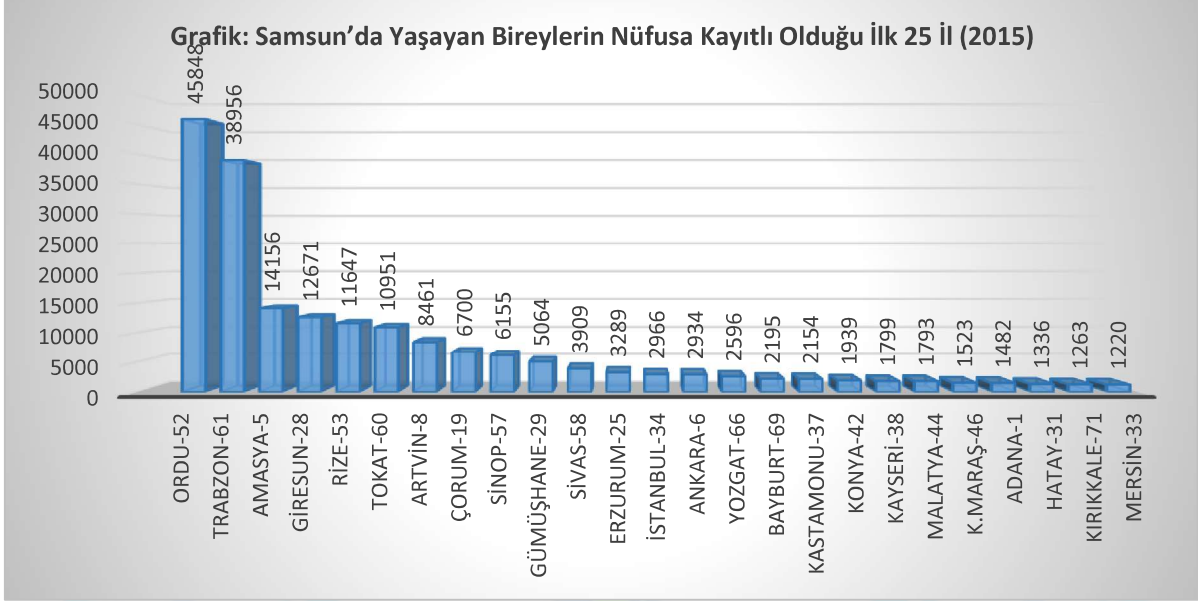
Tablo 3: Samsun'un aldığı göç, verdiği göç, net göç ve net göç hızı (2014-2015 dönemi)

İl	Yıl	Nüfusu	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (Binde)
Samsun	2015	1.279.884	41.718	44.627	-2909	-2,27
	2008	1.233.677	35.404	40.633	-5229	-4,23

Bu saptamalar temel alınarak Samsun'un demografik yapısı incelendiğinde son derece önemli bulgularla karşılaşılır. Tablo 3'te de görüldüğü gibi, Samsun ilimiz 2015 yılında, aldığından daha fazla göç vermiştir. Bulgular bu bir yıllık süreçte Samsun'da yaşanan net göç hızının binde –2,27 civarında olduğunu göstermektedir. Bu bulgular Türkiye'nin ve Karadeniz Bölgesi'nin en önemli illerinden biri olan Samsun'un günümüzde, göç veren bir il konumunda olduğunu ortaya koymaktadır. Daha net bir ifadeyle, TÜİK verilerinde göre, 2015 yılında Samsun ili toplam 41.718 kişi göç alırken buna karşılık 44.627 kişi göç vermiştir. Daha net bir ifadeyle, göç kaynaklı nüfus hareketleri dikkate alındığında, 2015 yılında Samsun'un nüfusu 2909 kişi azalmıştır.

Tablo 4: Samsun’da Yaşayan Bireylerin Nüfusa Kayıtlı Olduğu İlk 25 İl (2015)

Samsun-55	1045241
Ordu-52	45848
Trabzon-61	38956
Amasya-5	14156
Giresun-28	12671
Rize-53	11647
Tokat-60	10951
Artvin-8	8461
Çorum-19	6700
Sinop-57	6155
Gümüşhane-29	5064
Sivas-58	3909
Erzurum-25	3289
İstanbul-34	2966
Ankara-6	2934
Yozgat-66	2596
Bayburt-69	2195
Kastamonu-37	2154
Konya-42	1939
Kayseri-38	1799
Malatya-44	1793
Kahramanmaraş-46	1523
Adana-1	1482
Hatay-31	1336
Kırıkkale-71	1263
Mersin-33	1220

Grafik 2: Samsun’da Yaşayan Bireylerin Nüfusa Kayıtlı Olduğu İlk 25 İl (2015)

Samsun’un demografik ve toplumsal yapısını daha iyi anlayıp açıklayabilmek için diğer illerden Samsun’a doğru ya da Samsun’da öteki illere doğru yaşanan nüfus hareketlerinin yönünün ve boyutlarının da doğru bir şekilde bilinmesi oldukça önemlidir. Başka bir anlatımla, göç olgusu temelinde Samsun’un demografik yapısını daha iyi anlayıp açıklayabilmek için, ilin yoğun olarak göç aldığı ve göç verdiği illerin de araştırılması gerekir (Arslan, 2016; 2015). Bu tespitlerden hareketle çalışmanın bu bölümünde Samsun’un yoğun olarak göç aldığı ve göç verdiği iller de araştırıldı.

Tablo 5: Samsun’da Yaşayan Bireylerin Nüfusa Kayıtlı Olduğu İller (2015 – 1000 ve üzeri)

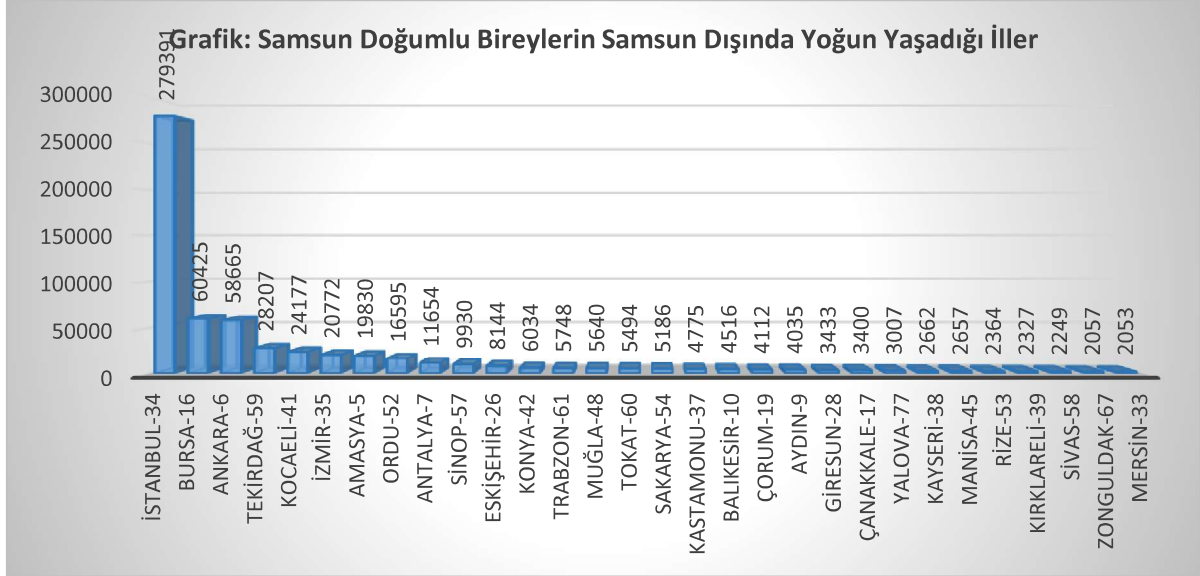
Samsun-55	1045241
Ordu-52	45848
Trabzon-61	38956
Amasya-5	14156
Giresun-28	12671
Rize-53	11647
Tokat-60	10951
Artvin-8	8461
Çorum-19	6700
Sinop-57	6155
Gümüşhane-29	5064
Sivas-58	3909
Erzurum-25	3289
İstanbul-34	2966
Ankara-6	2934
Yozgat-66	2596
Bayburt-69	2195
Kastamonu-37	2154
Konya-42	1939
Kayseri-38	1799
Malatya-44	1793
Kahramanmaraş-46	1523
Adana-1	1482
Hatay-31	1336
Kırıkkale-71	1263
Mersin-33	1220
Gaziantep-27	1152
Elazığ-23	1117
Kars-36	1111
İzmir-35	1107
Zonguldak-67	1099

Bu bağlamda ilk olarak, Samsun’da yaşayan bireylerin hangi illerin nüfusuna kayıtlı olduğu hususu incelendi. Tablo 4 ve Grafik 2’de de görüldüğü gibi, Samsun’a en yoğun göç veren illerin başında Karadeniz Bölgesi’nin öteki illeri gelir. Daha net bir ifadeyle, Samsun ili sınırlarında, Samsunlular dışında en çok Ordu, Trabzon ve Amasyalılar yaşamaktadır. Özellikle Samsun’da yaşayan, komşu Ordu ili doğumlu bireylerin sayısı 46 bine yaklaşır (Tablo 4 ve Tablo 5).

Samsun'da yaşayan ancak Samsun doğumlu olmayan bireyler arasında yalnızca ilk 3 sırayı değil, ilk 5 sırayı ve hatta ilk 10 sırayı yine Karadeniz Bölgesi illerinde doğmuş bireyler teşkil eder. Daha net bir ifadeyle Samsun doğumlu olmayıp da Samsun'da yaşayan nüfusun 170 binden fazlasını Karadenizli bireyler oluşturur. Buna karşın Karadeniz Bölgesi dışındaki illere kayıtlı bireylerin sayısı 60 bini bile bulmaz. Bütün bu veriler bir arada değerlendirildiğinde, Samsun ilinde, az ya da çok sayıda da olsa, ülkemizin dört bir yanından gelmiş bireyler yaşıyor olsa da, ilin nüfusunun çoğunluğunu Karadeniz bölgesi doğumlu bireylerin teşkil ettiği görülür. Bu da Samsun demografik yapısının bir hayli homojen olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir.

Tablo 6: Samsun Doğumlu Bireylerin Samsun Dışında Yaşadığı İller (2015 – İlk 25 il)

İstanbul-34	279391
Bursa-16	60425
Ankara-6	58665
Tekirdağ-59	28207
Kocaeli-41	24177
İzmir-35	20772
Amasya-5	19830
Ordu-52	16595
Antalya-7	11654
Sinop-57	9930
Eskişehir-26	8144
Konya-42	6034
Trabzon-61	5748
Muğla-48	5640
Tokat-60	5494
Sakarya-54	5186
Kastamonu-37	4775
Balıkesir-10	4516
Çorum-19	4112
Aydın-9	4035
Giresun-28	3433
Çanakkale-17	3400
Yalova-77	3007
Kayseri-38	2662
Manisa-45	2657

Grafik 3: Samsun Doğumlu Bireylerin Samsun Dışında Yoğun Yaşadığı İller (2015)

Bütün bunlara ilaveten, yine göç olgusu temelinde Samsun'un demografik yapısının daha iyi anlaşılabilmesi için Samsunluların, Samsun dışında yaşamayı tercih ettikleri illerin de iyi bilinmesi gerekir. Türkiye İstatistik Kurumu 2015 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre, Samsun doğumlu olup da Samsun dışında, Türkiye genelinde yaşayan bireylerin toplam sayısı 650.822 kişiyi bulmaktadır. Yine aynı TÜİK verilerine göre, Tablo 6 ve Tablo 6'da da görüldüğü gibi, Samsun ili sınırları dâhilinde yaşayan Samsun doğumlu bireylerin sayısı ise 1.005.914 kişi civarındadır (TÜİK, 2016).

Daha net net bir ifadeyle, Türkiye sınırları dâhilinde yaşayan toplam yaklaşık 1.656.736 Samsun doğumlu bireyin, yalnızca 1 milyondan biraz fazlası Samsun ilinde yaşamaktadır. Bir başka anlatımla Samsunluların yaklaşık yüzde 60'ı Samsun ili sınırları içinde yaşamaktadır. Samsun ili dışındaki illerde yaşayan Samsunluların oranı ise yüzde 40 yaklaşmaktadır.

Samsun'un en çok göç verdiği iller araştırıldığında da, oldukça önemli bulgularla karşılaşılır. Tablo 6'da da görüldüğü gibi, Samsun ilinin en çok göç verdiği iller arasında birinci sırayı İstanbul yer alır. Günümüzde, İstanbul'da yaşayan Samsunluların sayısı 280 bini aşmış durumdadır. İstanbul'u ise Bursa ve Başkent Ankara izler. Bu üç büyük şehrin ardından, Samsunlular için favori iç göç destinasyonları arasında ilk 5 sırayı Tekirdağ, Kocaeli, İzmir, Amasya ve Ordu illeri paylaşır. Bulgular dikkatlice ilgilendiğinde, Samsunluların Samsun

dışında yaşamayı tercih ettikleri iller arasında büyükşehirler ile komşu illerin başı çektiği görülür.

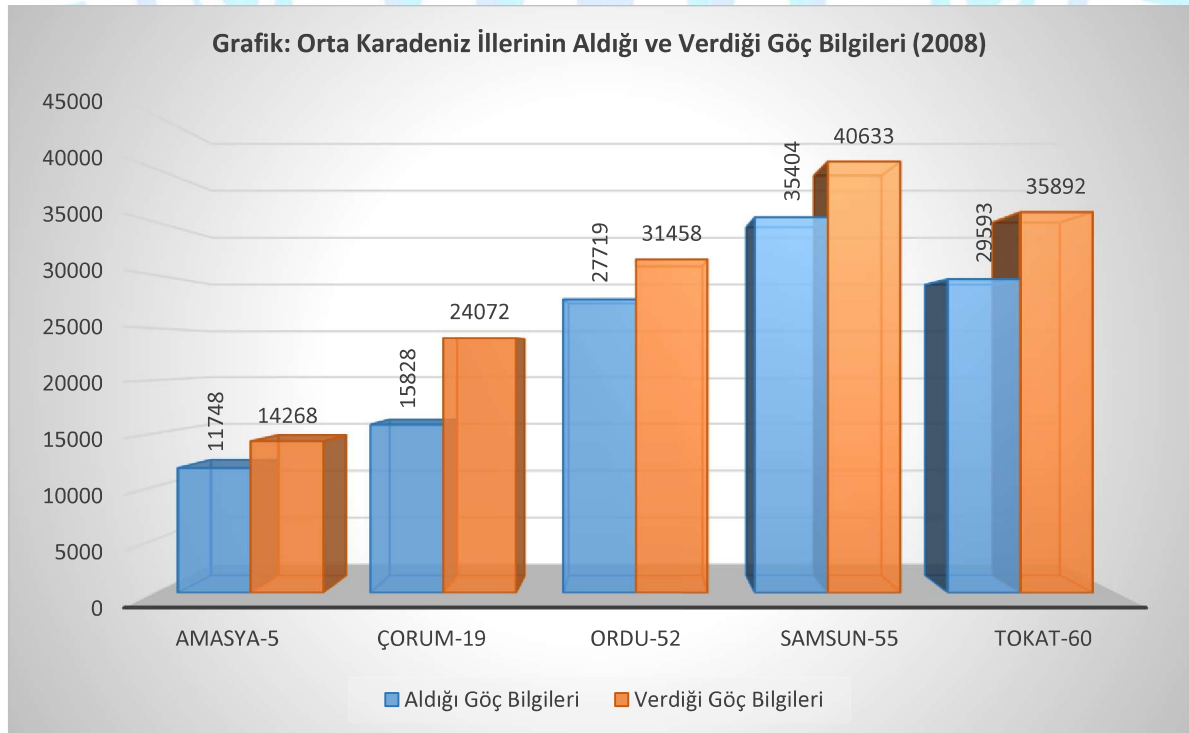
4. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ORTA KARADENİZ İLLERİ VE SAMSUN'UN ALDIĞI VE VERDİĞİ GÖÇ

Yerleşim alanlarının göç durumunu ortaya koymak amacı ile ilgili yapılan sosyolojik araştırmalarda, üzerinde durulan en önemli konuların başında, yerleşim alanlarının aldığı ve verdiği göç miktarları gelir. Alınan ve verilen göç miktarları, net göç miktarı ve net göç hızının tespitinde de belirleyici rol oynar.

Tablo 7: Orta Karadeniz İlleri ve Samsun'un, Aldığı ve Verdiği Göç Bilgileri (2008)

Yıl	İller	Aldığı Göç Bilgileri	Verdiği Göç Bilgileri
2008	Amasya-5	11748	14268
	Çorum-19	15828	24072
	Ordu-52	27719	31458
	Samsun-55	35404	40633
	Tokat-60	29593	35892

Grafik 4: Orta Karadeniz İlleri ve Samsun'un, Aldığı ve Verdiği Göç Bilgileri (2008)

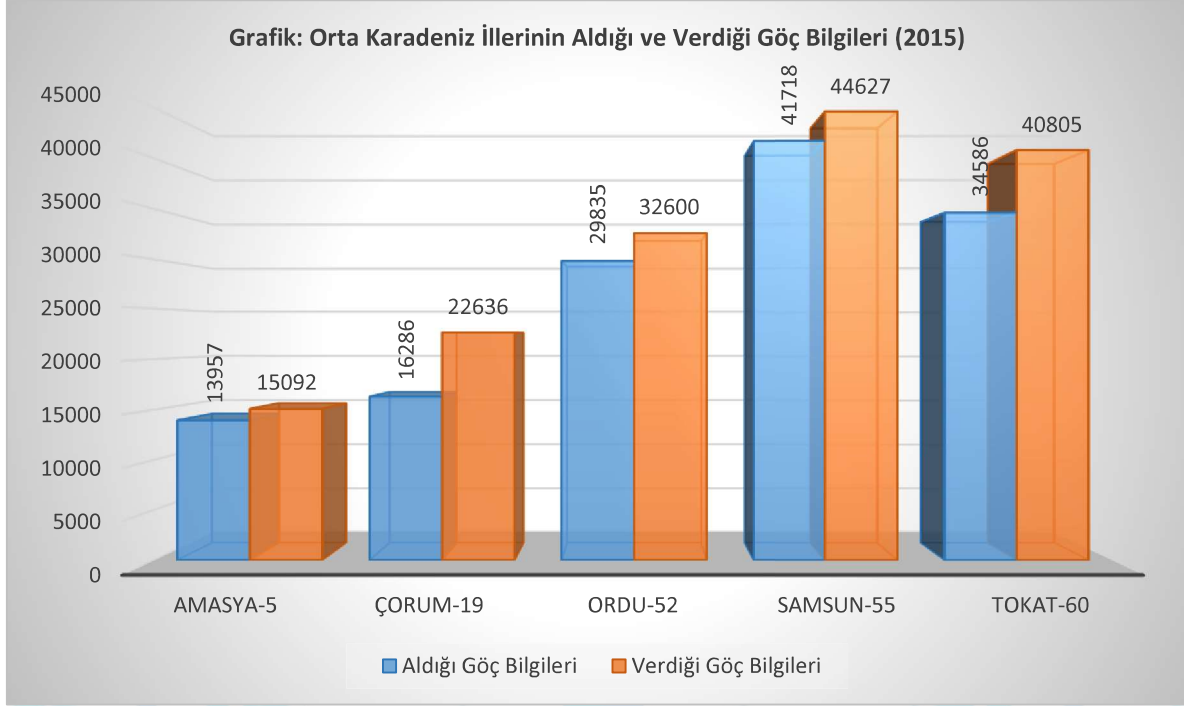

Hal böyle olunca işe illerin aldıkları ve verdikleri göç miktarlarının incelenmesi ile başlamak yerinde olur. Zaman boyutunda yaşanan değişimi ortaya koyabilmek için de önce 2008 yılındaki durum, akabinde de 2015'deki durumun incelenmesi yararlı olur. Tablo 7 ve Grafik 4'te de görüldüğü gibi, 2008 yılı TÜİK Arese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre, Orta Karadeniz illeri arasında hem en çok göç alan ve hem de en çok göç veren il Samsun'dur. Bununla birlikte Samsun'un aldığı göç miktarı, verdiği göç miktarının bir hayli altında kalır. Ancak bu bulgular yorumlanırken, Samsun ilinin, Karadeniz Bölgesi'nin en büyük nüfusuna ev sahipliği yapan ili olduğu gerçeğini de gözden ırak tutmamak gerekir.

Öte yandan 2008 yılında, Orta Karadeniz'de en az demografik hareketlilik yaşanan il ise Amasya ilidir. 2007-2008 yılları arasındaki bir yıllık zaman diliminde bu ilimiz aldığından yüzde 21,45 daha fazla göç vermiştir. Amasya'da incelen 5 il arasında en düşük nüfus miktarına sahip olan ildir.

Tablo 8: Orta Karadeniz İlleri ve Samsun'un, Aldığı ve Verdiği Göç Bilgileri (2015)

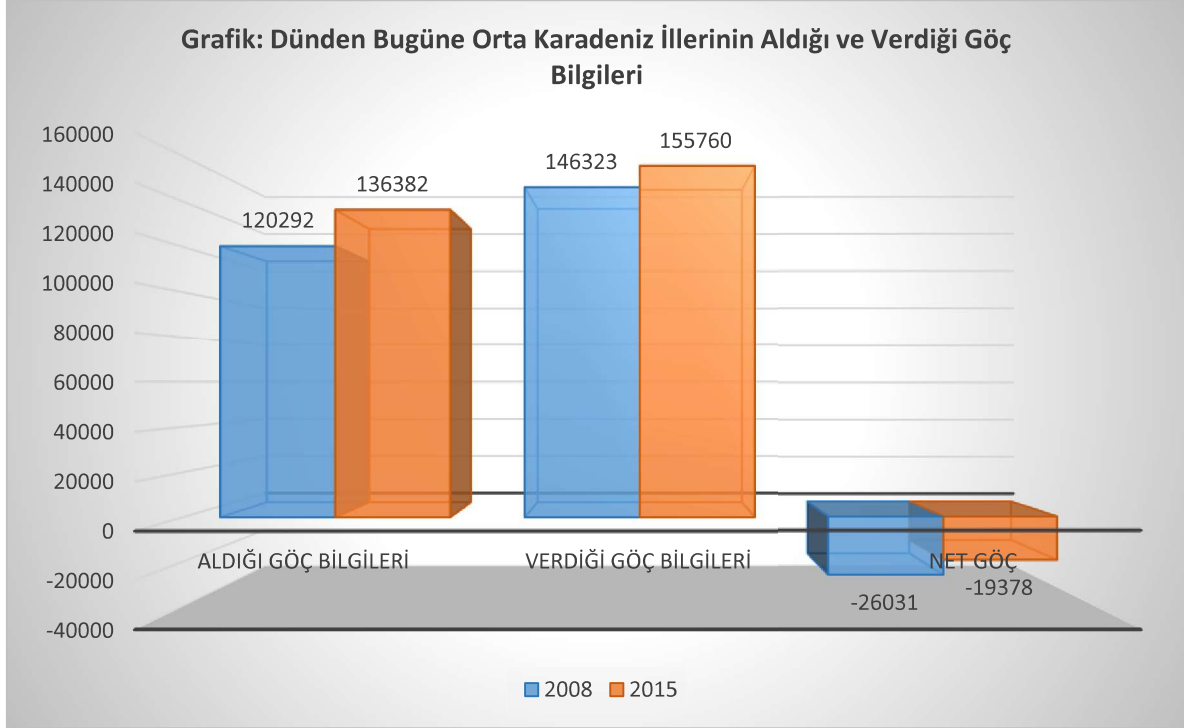
Yıl	İller	Aldığı Göç Bilgileri	Verdiği Göç Bilgileri
2015	Amasya-5	13957	15092
	Çorum-19	16286	22636
	Ordu-52	29835	32600
	Samsun-55	41718	44627
	Tokat-60	34586	40805

Grafik 5: Orta Karadeniz İlleri ve Samsun'un, Aldığı ve Verdiği Göç Bilgileri (2015)

Yine aynı bakış açısı ile illeri 2015 yılı göç bilgileri incelendiğinde de son derece önemli bulgulara ulaşılır. Tablo 8 ve Grafik 5'te de görüldüğü gibi, bulgular genel anlamda 2015 yılındaki duruma benzer bir görünüm arz eder. Daha net bir ifadeyle 5 Orta Karadeniz ili arasında 2015 yılında en çok göç alan ve en çok göç veren il olarak Samsun ön plana çıkar. En az göç alan-veren il ise yine Amasya'dır.

Tablo 9: Düünden Bugüne Orta Karadeniz'in Aldığı ve Verdiği Göç Bilgileri

Orta Karadeniz İlleri			
Yıl	Aldığı Göç Bilgileri	Verdiği Göç Bilgileri	Net Göç
2008	120292	146323	- 26031
2015	136382	155760	- 19378

Grafik 6: Düünden Bugüne Orta Karadeniz'in Aldığı ve Verdiği Göç Bilgileri

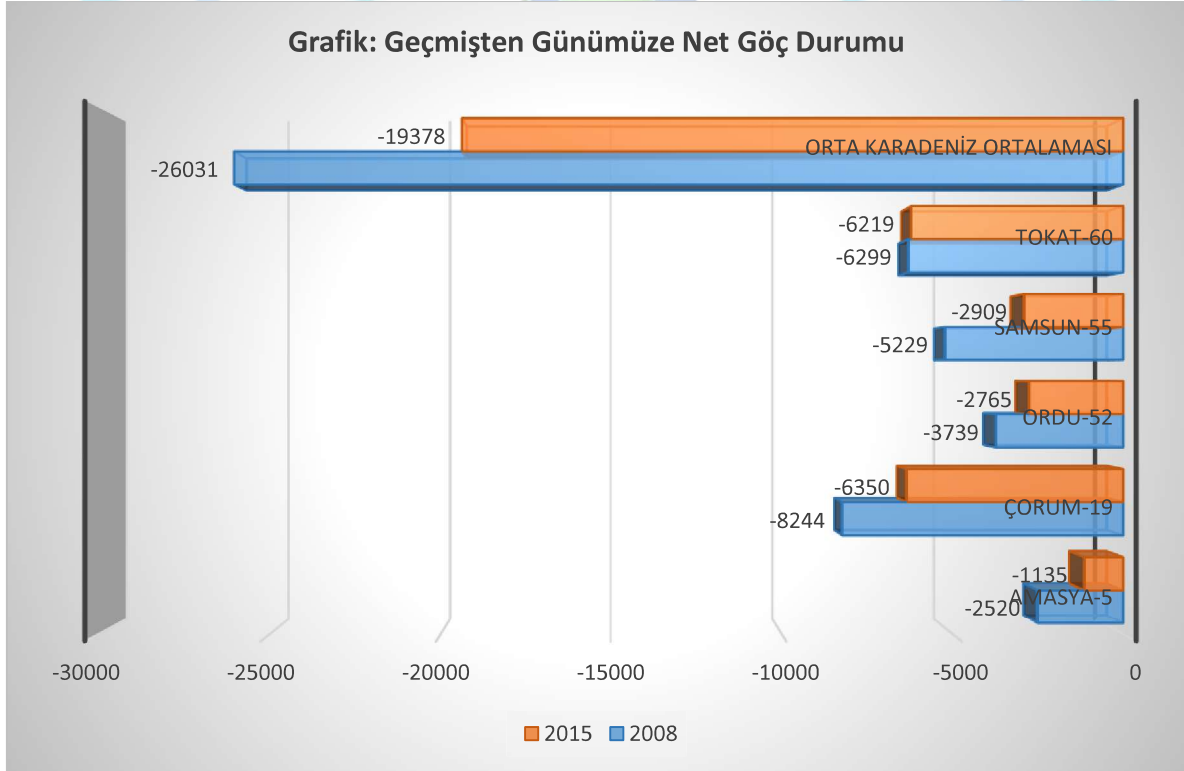
Bölgenin göç profilini daha net bir şekilde ortaya koyabilmek için Orta Karadeniz'e ait toplam göç bilgilerinin de bilinmesi gerekir. Bu bağlamda Tablo 9 ve Grafik 6'da sergilenen bulgular son derece büyük önem arz eder. Bulgular incelendiğinde, 8 yıllık süreçte, Orta Karadeniz illerinin aldıkları ve verdikleri toplam göç miktarlarında önemli artışlar gözlemlenir. Bununla birlikte, net göç miktarında dikkat çeken bir iyileşme göze çarpar.

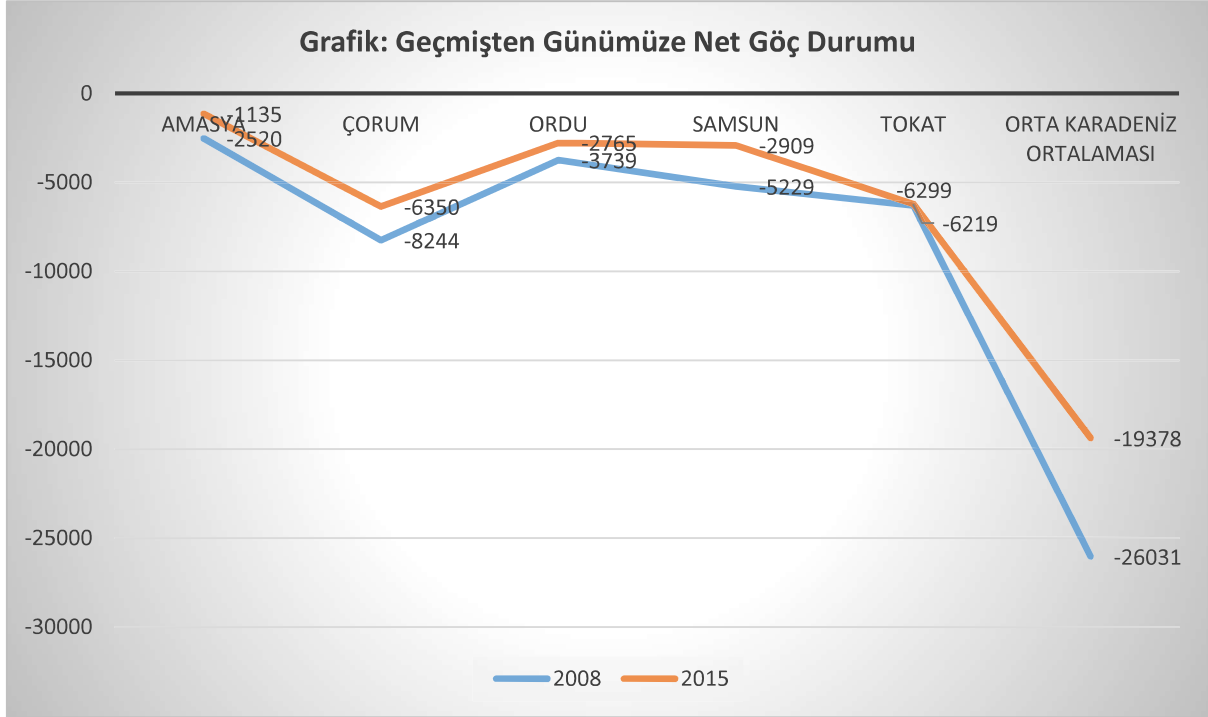
5. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ORTA KARADENİZ VE SAMSUN'DA NET GÖÇ DURUMU

Göçün sosyo-demografik yapı üzerindeki etkisini ve bu yapıda meydana getirdiği değişimi daha etkin bir şekilde ortaya koyabilmek için, net göç durumu ve net göç hızının da incelenmesi gerekir. Bu sayılıtdan yola çıkılarak çalışmada, genelde Orta Karadeniz'de ve özelde de Samsun ilinde net göç durumu incelendi.

Tablo 10: Geçmişten Günümüze Net Göç Durumu

	2008	2015
Amasya-5	-2520	-1135
Çorum-19	-8244	-6350
Ordu-52	-3739	-2765
Samsun-55	-5229	-2909
Tokat-60	-6299	-6219
Orta Karadeniz Ortalaması	-26031	-19378

Grafik 7: Geçmişten Günümüze Orta Karadeniz’de Net Göç Durumu**Grafik 8:** Geçmişten Günümüze Orta Karadeniz’de Net Göç Durumu

İncelenen mekânlara yönelik bulgulara ve bu bulguların yorumlanmasına geçmeden önce özellikle net göç konusuna bir açıklık getirilmesi gerekir. TÜİK'in de belirttiği gibi net göç denildiğinde akla, belirli bir alanın aldığı göç ile verdiği göç arasındaki fark gelmelidir. Eğer söz konusu alanın aldığı göç, verdiğiğinden fazla ise net göç pozitif çıkar. Şayet verdiği göç aldığı göçten fazla ise net göç negatif bir değer olarak hesaplanır.

Bu açıklamaların ışığında geçmişten günümüze, önce bir bütün olarak Orta Karadeniz'de ve ardından da bu alana dâhil olan iller özelinde net göç durumu incelendiğinde son derece önemli bulgulara ulaşılır. Tablo 10, Grafik 7 ve Grafik 8'de de net bir şekilde görüldüğü gibi, 2008 yılında Orta Karadeniz illeri net göç miktarı -26.031 kişidir. Başta da ifade edildiği gibi, bu illerimizin incelenen zaman diliminde aldığı toplam göç miktarı, verdiği toplam göç miktarından 26.031 kişi daha azdır.

Aradan geçen 8 yıllık zaman diliminde, Orta Karadeniz'in genel göç durumu ve bu durumda yaşanan değişim incelendiğinde daha da önemli bulgulara ulaşılır. TÜİK'in hali hazırdaki en güncel verileri olma hüviyetine sahip olan ve 2016 yılında yayınlanan 2015 yılına dair ADNKS verilerine göre, Orta Karadeniz illerinin genel göç durumunda niteliksel bir

değişim yaşanmamıştır. Daha net bir ifadeyle bu illerimizden göç eden toplam birey sayısı, bu illerimize göç eden toplam birey sayısının üzerinde kalmaya devam etmiştir (Tablo 13, Grafik 7 ve Grafik 8). Yani 2015 yılında da, Karadeniz Bölgemizin bu bölümü, aldığından daha fazla göç vermiştir.

Durum, Orta Karadeniz Bölümü dâhilindeki iller özelinde incelendiğinde ise çok daha ayrıntılı sonuçlara ulaşılır. TÜİK'in 2008 yılına dair verilerinden ortaya konan bulgular, Karadeniz Bölgemizin, Orta Karadeniz Bölümü'nü oluşturan Amasya, Çorum, Ordu, Samsun ve Tokat illerimizin tamamında net göç miktarının negatif olduğunu göstermektedir. Bu durum ise incelenen zaman boyutunda ele alınan bütün illerin aldığından daha fazla göç vermiş olduğu anlamına gelmektedir. Zamanın bu illerimizin demografik yapısında, net göç durumu bağlamında yaptığı değişimi tespit edebilmek amacıyla, bu illerimizin 2015 yılı itibariyle net göç durumu da incelendi.

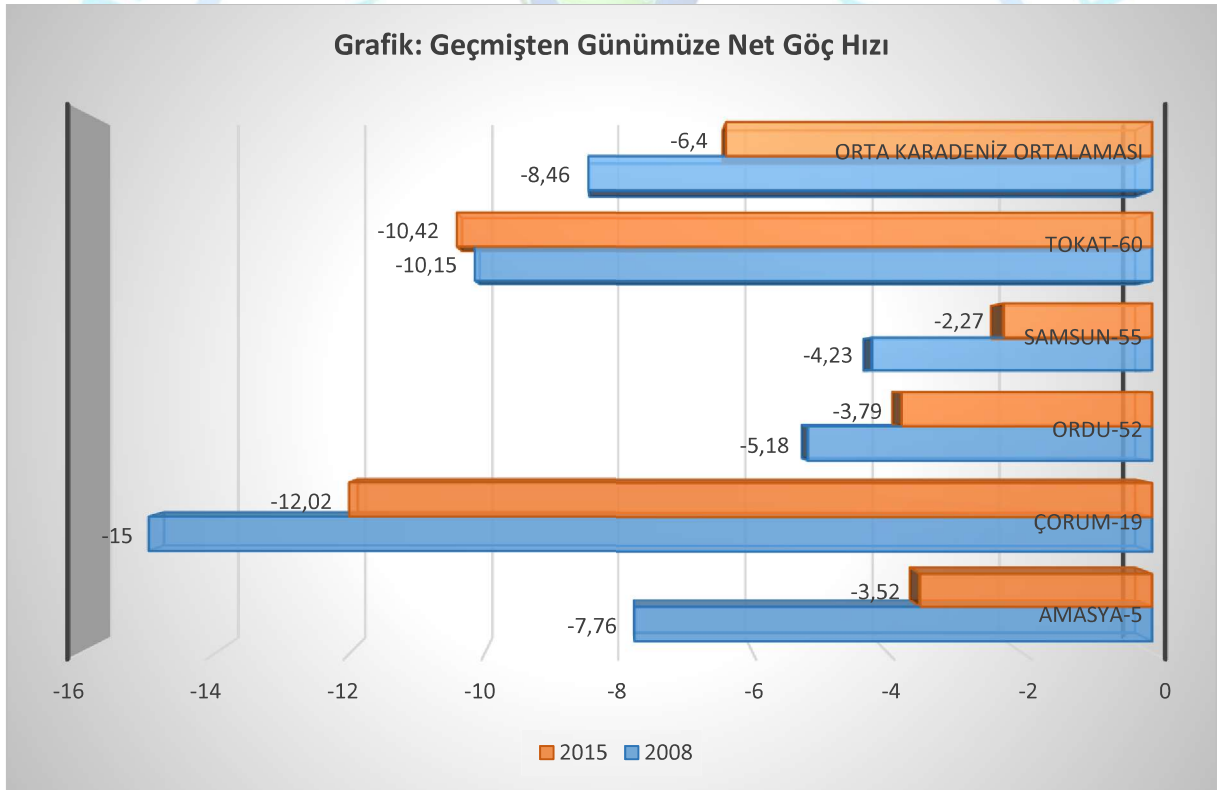
Bulgular, yaşanan zaman sürecinde iller boyutunda da niteliksel bir değişimin yaşanmadığını, sadece bazı nicel değişikliklerin olduğuna işaret etmektedir (Tablo 13). Daha net bir ifadeyle, 2015 yılı itibariyle bu illerimizin net göç miktarı yine negatiftir. Bulgular, dün olduğu gibi bugün de araştırmaya konu edilen illerimiz, aldığından daha fazla göç vermeye devam etmektedir. Bununla birlikte incelenen süreçte, özellikle Amasya ve Samsun'un net göç miktarında kısmi bir iyileşme kaydedildiği gözlemlenmektedir.

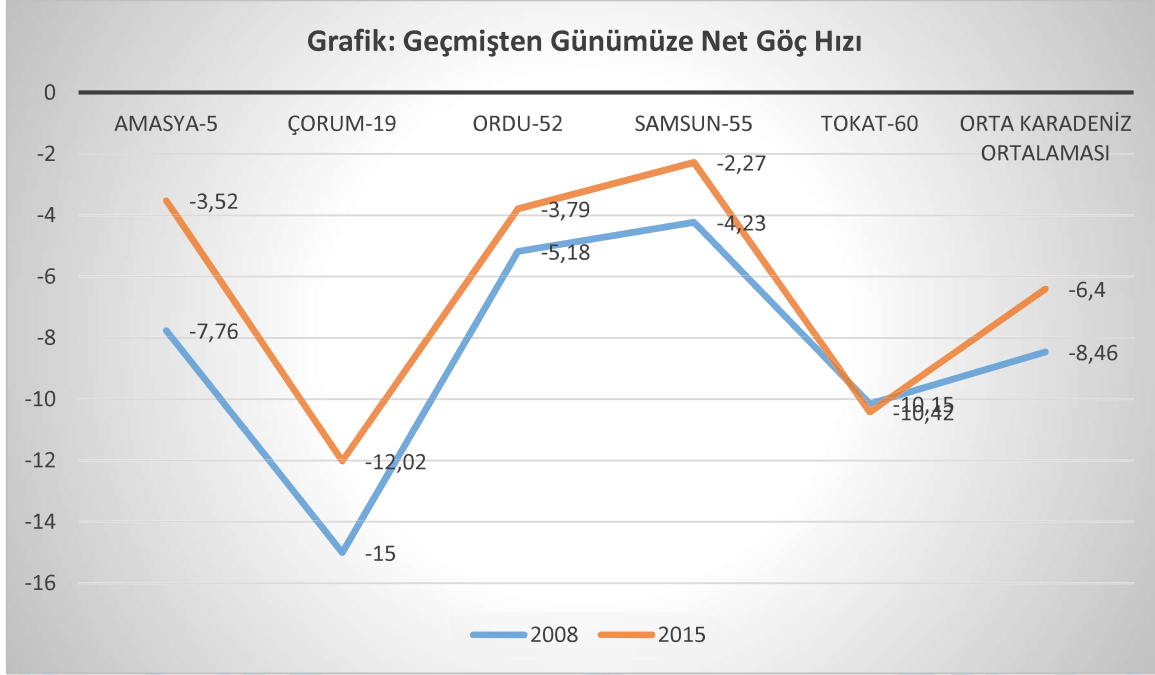
6. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ORTA KARADENİZ VE SAMSUN'DA NET GÖÇ HIZI

Yerleşim yerlerinin göç durumunu daha iyi anlayabilmek için incelenmesi gereken bir diğer olgu ise net göç hızıdır. Göç miktarı ile yakından alakalı bir değişken olan net göç hızı, bir yerleşim birimindeki göç edebilecek her bin kişi için net göç sayısıdır.

Tablo 11: Geçmişten Günümüze Orta Karadeniz’de Net Göç Hızı

	2008	2015
Amasya-5	-7,76	-3,52
Çorum-19	-15	-12,02
Ordu-52	-5,18	-3,79
Samsun-55	-4,23	-2,27
Tokat-60	-10,15	-10,42
Orta Karadeniz Ortalaması	-8,46	-6,40

Grafik 9: Geçmişten Günümüze Orta Karadeniz’de Net Göç Hızı

Grafik 10: Geçmişten Günümüze Orta Karadeniz’de Net Göç Hızı

Bu açıklamalardan hareketle araştırmada hem Orta Karadeniz genelinde net göç hızı ve hem de bu bölgede yer alan illerin net göç hızı ayrı ayrı incelendi. Göç miktarını incelerken izlenen karşılaştırmalı bakış açısı kullanılarak, illerin ve bölgenin net göç hızının zaman boyutunda gösterdiği farklılaşmanın da ortaya konması hedeflendi.

TÜİK’in 2008 yılına ait ADNKS verileri baz alınarak oluşturulan bulgular bu hususta oldukça önemli sonuçlar ortaya koymaktadır: Hem bölge genelinde ve hem de iller özelinde net göç hızı eksi değerlerdedir. Daha net bir ifadeyle, 2008 yılında Orta Karadeniz illeri ortalama net göç hızı binde -8,46 civarındadır. 2015 yılında ise bölgenin net göç hızında kısmi bir iyileşme yaşansa da oran halen eksi değerlerde olup, binde -6,4’tür (Tablo 11, Grafik 9 ve Grafik 10).

İller bazında durum incelendiğinde de benzer bir görünüm ile karşılaşılır. Hem 2008 yılında ve hem de 2015 yılında, araştırma kapsamına giren illerin tamamında net göç hızı negatif değerlerdedir. Tablo 14’te de görüldüğü gibi, hem 2008 yılında ve hem de 2015 yılında iller bazında en düşük göç hızı Çorum ilindedir. Bir başka ifadeyle, bölge illeri arasındaki en

yüksek göç etme eğilimi Çorum ilinde gözlemlenmektedir. Çorum'u yine bir başka iç orta Karadeniz ili konumundaki Tokat ili izler.

Ancak burada gözden ırak tutulmaması gereken bir başka önemli husus ise 2008 yılından 2015 yılına geçen süreç içinde diğer dört ilde göç etme eğiliminde kısmi de olsa bir azalma gözlemlenirken, Tokat bu konuda, az da olsa bir artış yaşandığı gerçeğidir. Bütün bu bulgulardan, genelde bölgeden ve özelde araştırılan 5 ilden gitmek isteyen bireylerin sayısının, bölgeye ve iller gelmek isteyen bireylerden daha fazla olduğu anlamı da çıkarılabilir.

7. SAMSUN VE ORTA KARADENİZ İLLERİNİN GÖÇ ALDIĞI VE VERDİĞİ NÜFUSUN EĞİTİM DURUMU

Yerleşim alanlarının göç profilini ortaya koyabilmek ve göçün toplumsal hayata yansımalarını daha iyi anlayabilmek için göç eden nüfusun eğitim durumunun da incelenmesi büyük önem arz eder. Özellikle eğitim seviyesinin ile cinsiyet değişkenleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı hedefleyen çapraz tablolar, çok daha ayrıntılı bulgulara ortaya koyar.

Tablo 12: Orta Karadeniz illerinin göç aldığı ve verdiği nüfusun eğitim düzeyi (6 + yaş – 2015)

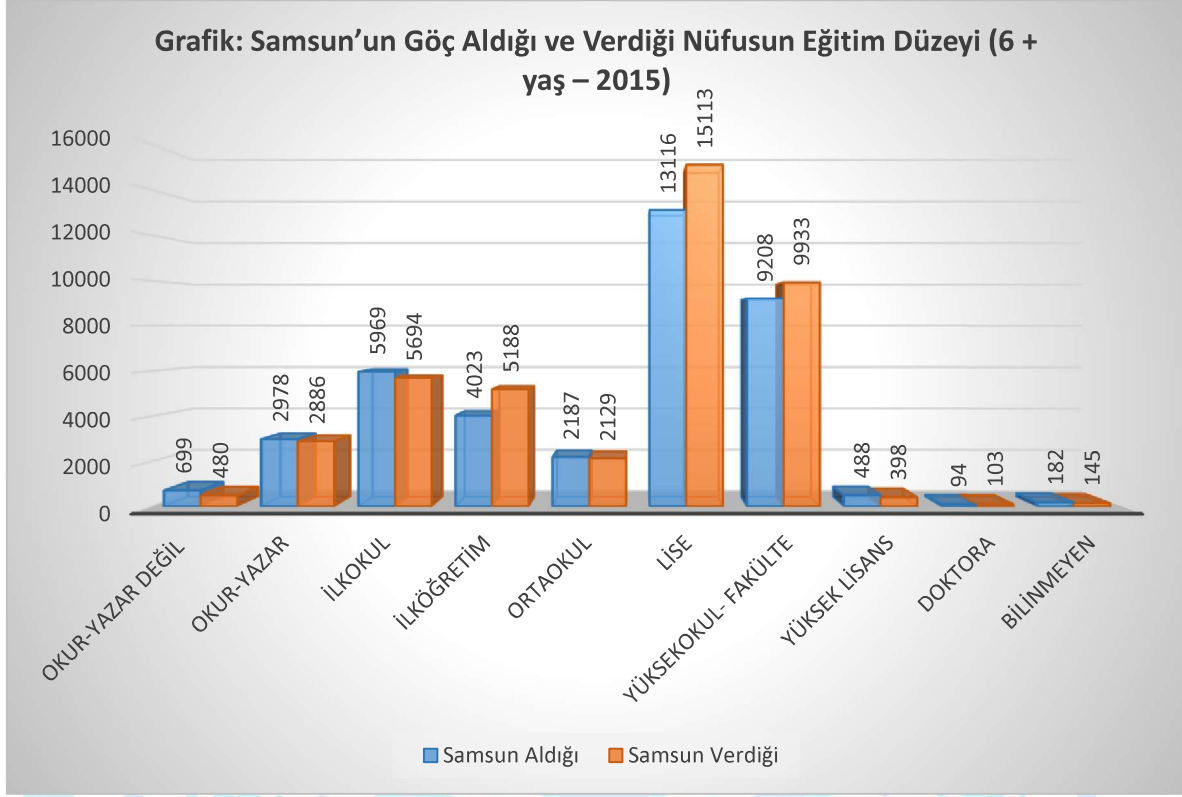
	Amasya		Çorum		Ordu		Samsun		Tokat		Toplam (Or. Kar.)	
	Aldığı	Verdiği	Aldığı	Verdiği	Aldığı	Verdiği	Aldığı	Verdiği	Aldığı	Verdiği	Aldığı	Verdiği
Okur-Yazar Değil	189	189	364	454	737	797	699	480	617	719	2606	2639
Okur-Yazar	792	899	1182	1638	2392	2217	2978	2886	2772	3455	10116	11095
İlkokul	1781	1958	2538	3492	6071	5922	5969	5694	6835	8543	23194	25609
İlköğretim	1138	1326	1554	2829	3450	3899	4023	5188	4332	5879	14497	19121
Ortaokul	650	813	905	1258	2172	2008	2187	2129	2594	3024	8508	9232
Lise	5250	4777	5013	6870	7497	9953	13116	15113	9909	9390	40785	46103
Yüksekokul- Fakülte	3023	3989	3385	4285	5079	5484	9208	9933	4688	6472	25383	30163
Yüksek Lisans	141	150	150	189	208	262	488	398	213	271	1200	1270
Doktora	32	26	22	46	51	44	94	103	51	58	250	277
Bilinmeyen	42	32	86	95	140	156	182	145	145	109	595	537
Toplam	13038	14159	15199	21156	27797	30742	38944	42069	32156	37920	127134	146046

İllerin ve bölgenin, göç aldığı ve verdiği nüfusun eğitim düzeyi genel olarak incelendiğinde de son derece çarpıcı sonuçlarla karşılaşılır. Tablo 12’de de görüldüğü gibi, Orta Karadeniz illeri toplamda, bütün eğitim seviyelerinde, aldığından daha fazla göç vermektedir. İller bazında ise yüksek lisans seviyesinde Samsun’un, verdiğiinden daha fazla göç almış olması

dikkat çeker. Lise seviyesinde ise 2015 yılında, Amasya ve Tokat verdiğiinden daha fazla göç almıştır.

Tablo 13: Samsun'un göç aldığı ve verdiği nüfusun eğitim düzeyi (6 + yaş – 2015)

	Samsun	
	Aldığı	Verdiği
Okur-Yazar Değil	699	480
Okur-Yazar	2978	2886
İlkokul	5969	5694
İlköğretim	4023	5188
Ortaokul	2187	2129
Lise	13116	15113
Yüksekokul- Fakülte	9208	9933
Yüksek Lisans	488	398
Doktora	94	103
Bilinmeyen	182	145
Toplam	38944	42069

Grafik 11: Samsun'un göç aldığı ve verdiği nüfusun eğitim düzeyi (6 + yaş – 2015)

Samsun ilinin 2015 yılında göç aldığı ve verdiği, 6 yaş ve üzeri nüfus, eğitim seviyesi değişkeni temelinde incelendiğinde de son derece önemli sonuçlara ulaşılır. Tablo 18 ve Grafik 13'Te de görüldüğü gibi, Samsun ili 2015 yılında, verdiğiinden daha fazla okuma-yazma bilmeyen bireyi göç almıştır. İlkokul mezunları ve mezunları kategorisinde de yine Samsun'u, aldığı göç verdiğiinden daha fazladır. Buna karşın Samsun ilinin özellikle lise mezunları, üniversite mezunları ve doktora yapmış bireyler kategorisinde ekside olup, aldığından daha fazla nüfusunu göç vermiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışmada, genelde Karadeniz Bölgemizin Orta Karadeniz bölümünde, özelde ise Samsun ilinde göç olgusu, sosyolojik açıdan tahlil edildi. Bilindiği üzere Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz bölümü aralarında Samsun başta olmak üzere Amasya, Ordu, Tokat, Çorum'un yer aldığı 5 ili kapsar. Çalışmada göç olgusu farklı boyutlarıyla hem zaman ve hem de mekân temelinde ele alındı. Daha net bir ifadeyle göç konusu hem seçilen yerleşim birimleri temelinde

farklı boyutları ile incelendi. Hem de ele alınan konularda, geçmişten günümüze yaşanan değişim incelendi.

Çalışma yapısalcı bir sosyolojik bakış açısıyla (Giddens, 1992; Haralambos, 1987) ve daha çok tasviri-betimleyici (Arslan, 2012; Gilbert, 1994; Gilbert, 1997; Neuman, 2006; Denzin, 1984) sosyolojik araştırma türünde hazırlansa da, yeri geldiğinde çalışmada sosyolojik tahlillere de yer verildi. Bu yönüyle araştırmanın yalnızca tasviri değil, tahlili (analitik) boyutlarının olduğu da söylenebilir. Çalışmada ağırlıklı olarak Türkiye İstatistik Kurumu verileri ve veri setlerinden faydalanıldı. Bunlara ilaveten, öteki araştırmacılar ile kamu ve özel sektör kurum-kuruluşlarının, bu konularda yapmış olduğu çalışmalardan da faydalanıldı. Araştırmada imkânlar dâhilinde, en güncel veri hüviyetine sahip 2016 TÜİK verileri kullanıldı.

Nüfus ile ilgili ya da öteki tabirle demografik analizler yapmayı hedefleyen sosyolojik araştırmalarda, göç konusuna ayrı bir öncelik ve ehemmiyet atfedilir. Göç, milletlerin ve devletlerin tarihinin yanı sıra toplumun yapısı üzerinde, son derece etkili bir toplumsal olgudur. En genel tanımıyla göç, insanların toplumsal, ekonomik, doğal etkenlerin sebebiyet verdiği yeni koşullara daha iyi uyum sağlayabilmek için, hayatını sürdürmekte olduğu toplumsal, kültürel ve coğrafi çevreyi değiştirmesi olayı şeklinde tanımlanabilir. Bu tanımda da ifade edildiği üzere göç ile değişen sadece fiziki ya da coğrafi mekân değil, bunun yanı sıra toplumsal ve ekonomik şartlar, beşeri ilişkiler, toplumsal ve kültürel ortam da değişmektedir.

Öte yandan Samsun ili, yalnızca Karadeniz Bölgesi'nin değil aynı zamanda Türkiye'nin en önemli illerinden biridir. Samsun ilimiz de Karadeniz Bölgemizin Orta Karadeniz bölümünde, Yeşilirmak ve Kızılırmak deltaları arasında yer alır. Coğrafi açıdan, öteki Karadeniz illeri Ordu, Tokat, Amasya, Çorum ve Sinop illerine komşudur.

Göç, en genel haliyle iç göç ve dış göç şeklinde tasnif edilebilir. İster iç göç olsun, isterse de dış göç olsun göç olgusunu, en derinden yaşayan toplumların başında Türk toplumu gelir. Bu araştırmada özellikle iç göç olgusu üzerinden tahliller gerçekleştirilecektir. Ülkenin kendi sınırları içinde gerçekleşen nüfus hareketlerine iç göç denir.

Karadeniz Bölgesi'nin, ülkemizin toplumsal ve demografik yapısı içinde ayrı bir yeri ve önemi vardır. Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümü içinde yer alan illerde, son yıllarda nüfus artış hızı son derece düşük oranlarda gerçekleşmektedir. Orta Karadeniz bölümünde yer alan illerimizde, özellikle Tokat ve Çorum illerinde, nüfus artışının eksi seviyelerde gerçekleşmesi dikkat çeker. İncelenen 8 yıllık süreçte, Ordu ve Samsun illeri dışındaki üç ilin nüfusunun bir azalma gözlemlenir. Bu durumun en temel sebebi, Karadeniz Bölgesi'nden, öteki göreceli olarak gelişmiş bölgelerdeki illere doğru yaşanan iç göç hareketleridir.

2015 yılında, Karadeniz Bölgemizin bu bölümü, aldığından daha fazla göç vermiştir. Daha net bir ifadeyle, 2008 yılında olduğu gibi, 2015 yılında da bu illerimizin net göç miktarı negatiftir. 2015 yılında bölgenin net göç hızında kısmi bir iyileşme yaşansa da oran halen eksi değerlerde olup, binde -6,4'tür. Bölge illeri arasındaki en yüksek göç etme eğilimi Çorum ilinde gözlemlenir. Orta Karadeniz illeri toplamda, bütün eğitim seviyelerinde, aldığından daha fazla göç vermektedir. İller bazında ise yüksek lisans seviyesinde Samsun'un, verdiğiinden daha fazla göç almış olması dikkat çeker.

Samsun ilimiz de 2015 yılında, aldığından daha fazla göç veren bir ilimizdir. İncelenen 8 yıllık sürece dair ortaya konan bulgular da, yalnızca Karadeniz Bölgesi'nin değil, Türkiye'nin de en önemli illerinden biri olan Samsun'un günümüzde, göç veren bir il konumunda olduğunu ortaya koymaktadır. Samsun'un yoğun olarak göç aldığı ve göç verdiği iller de araştırıldığında önemli bulgulara ulaşılır. Samsun'un aldığı göç miktarı, verdiği göç miktarının bir hayli altında kalır.

Bir başka tabirle Karadeniz Bölgesi'nin en büyük nüfusuna ev sahipliği yapan Samsun, hiç hak etmediği bir şekilde göç alan değil, göç veren bir il konumundadır. Bunun da ötesinde, 2015 yılında, Orta Karadeniz illeri arasında en çok göç alan ve en çok göç veren il Samsun'dur. En az göç alan-veren il ise yine Amasya'dır. Samsun'un en yoğun göç aldığı illerin başında Karadeniz Bölgesi'nin öteki illeri gelir. Daha net bir ifadeyle Samsun'da, Samsunlular dışında en çok Ordu, Trabzon ve Amasyalılar yaşamaktadır. Samsun'un en çok göç verdiği iller

arasında birinci sırada İstanbul yer alır. Günümüzde, İstanbul’da yaşayan Samsunluların sayısı 280 bini aşmış durumdadır. İstanbul’u ise Bursa ve Ankara izler.

KAYNAKÇA

Ağanoğlu, H. Y. (2001). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanlar'ın makûs talihi göç*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.

Arslan, D. A. (2016-a). *Sosyoloji: Günlük yaşamı anlamak*. Çanakkale: Paradigma Akademi.

Arslan, D. A. (2016). *Şehir ve çocuk (Bölüm: 6-4 / Bir şehrin nüfusunun sosyolojik analizi: Canik'in demografik yapısının sosyolojik analizi)*, (Ed. Osman Köse). Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları.

Arslan, D. A. (2016). Halk kültürünün temel bileşenlerinden halk ozanlarının dizelerinde göç olgusu: Ankara Uruş yöresi ozanlarından Âşık Şefkati örneği. *4. Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu*, Hacettepe Üniversitesi – Kazan Belediyesi, Kazan, 29 Eylül - 1 Ekim 2016.

Arslan, D. A. (2016). Bodrum'un demografik yapısının sosyolojik analizi. *Uluslararası Bodrum Sempozyumu*, Ege Üniversitesi – Bodrum Belediyesi, Bodrum, 26 - 28 Mayıs 2016.

Arslan, D. A. (2016). Konya'nın Bozkır ilçesinin demografik yapısının sosyolojik tahlili. *Uluslararası Bozkır Sempozyumu*, Selçuk Üniversitesi, Konya, 6 - 8 Mayıs 2016.

Arslan, D. A. (2016). Kocaeli'nin demografik yapısının sosyolojik tahlili. *Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu – III*, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi - Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 25 - 27 Mart 2016.

Arslan, D.A. (2015-a). Üçüncü bin yılda Adana milletvekilleri. *International Journal of Human Sciences - Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 12-1, 582-625.

Arslan, D.A. (2015-b). *Mersin küçük sanayi siteleri esnaf ve sanatkârlarının sosyal-ekonomik profilleri ve temel sorunları*. Mersin: Mersin Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği Araştırma ve Kültür Yayınları.

Arslan, D. A. (2015-c). *Adana'nın demografik yapısının sosyolojik analizi (Yeniden Dirilen Çukurova içinde)*. Adana: Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı

Arslan, D.A. (2015-d). *Yeniden dirilen Çukurova*. Adana: Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı.

Arslan, D. A. (2015-e). Iğdır'ın demografik yapısının sosyolojik tahlili. *Uluslararası Kültür ve Tarih Bağlamında Iğdır Sempozyumu*, Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı ve Iğdır Üniversitesi Rektörlüğü, Iğdır, 5 - 7 Kasım 2015.

Arslan, D. A. (2015-f). 12 Eylül Askerî Darbesi'nden Üçüncü Bin Yıla Adana milletvekillerinin sosyolojik analizi. *I. Uluslararası Tarihte Adana ve Çukurova Sempozyumu*, Adana Büyükşehir Belediyesi, Adana, 17-19 Nisan 2015.

Arslan, D. A. (2015-g). Çok Partili Dönemin Başlangıcından 12 Eylül Askeri Darbesi'ne Siyasi Tarihimizde Adana Milletvekilleri. *I. Uluslararası Tarihte Adana ve Çukurova Sempozyumu*, Adana Büyükşehir Belediyesi, Adana, 17-19 Nisan 2015.

Arslan, D. A. ve Özer, A. (2015-h). Balkan göçmenlerinin kültürel kimlik ve memleket algıları. *13. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi*, Azerbaycan Devlet Üniversitesi, Bakü - Azerbaycan, 28 - 31 Ekim 2015.

Arslan, D. A. ve Arslan, G. (2014). Çok Partili Dönem Tokat milletvekillerinin sosyolojik profilleri, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 43, 117-150.

Arslan, D. A. (2013). *Sosyoloji: Günlük yaşamın mimarisini keşfetmek*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Arslan, D.A. (2012). *Sosyoloji ve yöntem yazıları*. Ankara: Kalkan Matbaacılık.

Arslan, D.A. (2006-a). 1960 ihtilali sonrası ilk yerel seçimlerden, 1980 darbesi sonrası ilk yerel seçimleri kapsayan süreçte, yerel seçim sonuçları temelinde Samsun'un siyasi yapısı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi (International Journal of Human Sciences)*, 3-2, 1-25.

Arslan, D.A. (2006-b). Yerel seçim sonuçları temelinde Samsun'un siyasi yapısı. *Geçmişten Geleceğe Samsun Sempozyumu*, Samsun Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Eğitim Dairesi Başkanlığı, Samsun, 4-6 Mayıs 2006.

Arslan, D.A. (2006-c). Samsun'da yerel seçimler ve siyaset: 1973'ten günümüze, yerel seçim sonuçları temelinde Samsun'un siyasi yapısı. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 3-10, 76-106.

Çağlayandereli, M. Arslan, D. A. (2016). Türkiye'nin Değişen Göç Dinamiğine Bağlı Kültürleşme Problemi İçin Sosyolojik Araştırma Modeli Önerisi. *III. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu*, Bakü Avrasya Üniversitesi, Bakü-Azerbaycan, 25 - 28 Mayıs 2016.

Çakır, S. (2011). Geleneksel Türk kültüründe göç ve toplumsal değişme. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 129-142.

Denzin, N. K. (1984). *Sociological methods*. London: McGraw-Hill.

Emgili, F. (2006). Tarsus'ta Girit göçmenleri (1897-1912). *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 25-39, 189-197.

Giddens, A. (1992) *Human societies*. Oxford: Polity Press.

Gilbert, N. (1997). *Analysing tabular data*. London: Sage.

Gilbert, N. (1994). *Researching social life*. London: Sage.

Güven, S. (2006). *Toplumbiliminde araştırma yöntemleri*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Haralambos, M. (1987). *Sociology: Themes and perspectives*. London: Bell & Hyman

Karakaş, E ve Akgiş, Ö. (2015). Kırsal alanlarda ulaşım yoksunluğu ve göç ilişkisinin Bilecik ili örneğinde analizi. *Türkiye Dördüncü Nüfusbilim Konferansı*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 5-6 Kasım 2015.

Koç, İ. (2016). *Türkiye dördüncü nüfus bilim konferansı tebliğ metinleri kitabı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kongar, E. (1986). *Türkiye üzerine araştırmalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kongar, E. (1985). *İmparatorluktan günümüze Türkiye'nin toplumsal yapısı 1*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kongar, E. (1985). *İmparatorluktan günümüze Türkiye'nin toplumsal yapısı 2*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Neuman, W. L. (2006-a). *Toplumsal araştırma yöntemleri 1: Nitel ve nicel yaklaşımlar*. İstanbul: Yayın Odası.

Neuman, W. L. (2006-b). *Toplumsal araştırma yöntemleri 2: Nitel ve nicel yaklaşımlar*. İstanbul: Yayın Odası.

Samsun Valiliği (2016). *Samsun*. 22.12.2016, <http://www.samsun.gov.tr/>

Temiz, M. (2011). Düzey 2 sınıflandırmasında bölge içi gelişmişlik farklılıkları: TRB1 örneği. *Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı*, 22-23 Eylül 2011 Malatya.

Türk Dil Kurumu (1988). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

TÜİK (2016). *Türkiye*. 22.12.2016, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>

TÜİK (2016). *Orta Karadeniz İlleri 2016 nüfusu*, 22.12.2016, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>

TÜİK (2016). *Samsun nüfusu*, 28.12.2016, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>

TÜİK (2015). Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni: Hayat Tabloları 2013, 26.08.2016, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18522>

World Bank (2016). Dünya ülkelerin nüfus sıralaması. 28.12.2016, <http://databank.worldbank.org/data/download/POP.pdf>

Wikipedia (2016). Nüfuslarına göre ülkeler listesi, 28.12.2016, https://tr.wikipedia.org/wiki/Nüfuslarına_göre_

